

Az Agrártudományok Osztályának tevékenysége a mezőgazdaság időszerű kérdéseivel kapcsolatban

ERDEI FERENC akadémikus

1.

A mezőgazdasági tudományok fejlődésében kiemelkedő esemény a Magyar Tudományos Akadémia 1949. évi újjáalakulása, amikor történetileg először kapott önálló keretet a mezőgazdasági tudomány, az Akadémia egyik osztályát, az Agrártudományok Osztályát alkotva. A másik tényező, ami nagymértékben megnövelte a magyar mezőgazdasági tudományok lehetőségeit: a kutatóintézetek hálózatának kiépülése a felszabadulás után.

Jelenleg több mint húsz főhivatású mezőgazdasági kutatóintézet működik országunkban. Ezenkívül a mezőgazdasági kutatás szolgálatában állnak a kísérleti gazdaságok és részben a tangazdaságok is. Az intézetek és kísérleti gazdaságok kezelésében mintegy 50 000 kh szántóterület áll, s a kutatóintézetekben kerekén 300 kutató végez tudományos kutató munkát, s ehhez járul a kutatást segítő egyéb személyzet.

Az Agrártudományok Osztályának — megalakulása után — az volt a fő törekvése, hogy a mezőgazdasági tudomány általános fejlesztésén belül az alapvető elméleti kutatásokat szervezze, a haladó tudományos irányzatok meghonosításával és fejlesztésével, továbbá a tudományos élet aktivizálása révén, vitákon és más tudományos rendezvényeken keresztül. Ugyancsak fő feladatának tekintette az Osztály a tudományos kutatás legmagasabb szinten történő tervezésén, szervezésén, irányításán és ellenőrzésén keresztül az egész mezőgazdasági tudománynak a szocialista építés és a mezőgazdasági termelés fejlesztésének szolgálatába való állítását. Főleg az utóbbi volt az, ami nemcsak megkívánta, hanem egyben lehetővé is tette a gyakorlati mezőgazdasággal való egyre szorosabb kapcsolat kifejlődését, a gazdálkodás tudományos szükségleteinek megismerését. Mindez nemcsak vezető tudósaink közvetlen termelési-gyakorlati kapcsolatainak az elmélyüléséhez vezetett, hanem elősegítette a népgazdasági és az országos mezőgazdasági problémák megismerését s az azok tisztázásába vagy megoldásába való közvetlen bekapcsolódást is.

Az Osztálynak a szerteágazó tudományos munkát irányító és szervező tevékenysége elsősorban bizottságaiban valósul meg. Az Agrártudományok Osztálya keretében jelenleg a következő bizottságok működnek: Növénytermelési, Kertészeti, Növénynemesítési, Növényvédelmi, Talajművelési és Trágyázástani, Állattenyésztési, Állatorvostudományi, Mezőgazdasági Gépesítési, Mezőgazdasági Ökonómiai és Üzemszervezési és Erdészeti Bizottság.

E bizottságok tevékenységéhez számos albizottság munkája kapcsolódik és e keretek összefogják lényegében az agrártudományok egész kutatógárdáját és a specialista gyakorlati szakemberek jelentős részét.

A bizottságok az illető tudományág történeti fejlődésétől, nemzetközi és hazai színvonalától, mai fejlődési ütemétől és problémáitól, hazai adottságaitól, személyi és anyagi lehetőségeitől, oktatási kapcsolataitól stb. függően, többé-kevésbé eltérő módon és eredménnyel foglalkoztak tudományterületük általános fejlesztésével.

Nagymértékben foglalkozott módszertani kérdésekkel a növénytermesztési, a növénynemesítési, az állattenyésztési és az üzemszervezési bizottság. A Növénynemesítési Bizottság a szovjet agrobiológiai módszerek megismerését, a hazai kutatásokban való meghonosítását, elterjesztését szorgalmazta. Állandóan figyelemmel kísérte e módszerek alkalmazásának kezdeti hazai eredményeit, s így a vitaüléseken nemcsak irodalmi ismeretekben, hanem bizonyos hazai eredményeken keresztül való tárgyalását tette lehetővé. Az Üzemszervezési Bizottságra pedig egy lényegében új tudományág, a szocialista mezőgazdasági üzemtan megalapozása és kifejlesztése hárult, ami az elvi és módszertani kérdésekkel való kiterjedt foglalkozást követelte. Ez a bizottság behatóan foglalkozott az állami gazdaságok, gépállomások, különösen pedig a termelőszövetkezetek üzemi megszervezésének, a mezőgazdasági termelési körzetek kialakításának (tájkutatás), a gépesítés iránya meghatározásának, a munkaszervezésnek, a mezőgazdasági önköltség és jövedelemszámításnak, a munkatannak, újabban pedig a mezőgazdaság belterjes fejlesztésével kapcsolatos ökonomiai kutatások módszertanának a kérdéseivel.

A Kertészeti Bizottság elsősorban a sokfelé ágazó (gyümölcsstermelés, zöldségfermelés, szőlőtermelés, dísnövénytermelés stb.) kertészeti kutatások szervezeti kérdéseinek a megoldásával vitte előre a különböző kertészeti ágak tudományának arányos fejlődését. Emellett távlati fejlesztési terveket dolgozott ki, újabb nemesítési és termesztési módszerek kialakításán fáradozott eredményesen és különösen termékeny kapcsolatot tartott a gyakorlati természetlél.

Néhány tudományterületen a kutatások irányát megszabó elvi állásfoglalások kidolgozása volt a tudományos tevékenység általános fejlesztésének fő problémája. Így a talajtani, az állatorvostudományi és a gépesítési bizottság foglalkozott főleg ilyen kérdésekkel. A gépesítési bizottságnak különösen a gabonabetakarító kombájn kialakítása, a kukoricabetakarítás gépi megoldása, a sűrűsorú vetőgép és a magyar traktor-típus kialakítása kérdéseiben elfoglalt álláspontja volt nagy fontosságú. A talajtani bizottság nemzetközi viszonylatban is jelentős összefoglaló munkát végzett tudományágában a talajtani konferencia megrendezésével. Ugyanilyen szempontból volt jelentős az Állatorvostudományi kongresszus, amely a magyar állatorvostudomány nagy nemzetközi tekintélyének jegyében zajlott le.

Egy-egy tudományág gondozásán és általános fejlesztésén belül nagy jelentőségű a bizottságok munkája *egy-egy különösen fontos tudományos kérdés beható megvizsgálásában*. Ilyen problémák voltak többek között: a heterózis nemesítés (jelentős eredményeket értek el kutatóink a kukorica, répa, kender, paradicsom heterózis nemesítése terén), a rezisztencia-nemesítés, a burgonyaleromlás problémája, egyes növényvédőszeresek kutatása, a rovaréltan növényvédelmi szerepe, gyümölcsfa-komplex védekezés, antibiotikumok alkalmazása a növényvédelemben, a talajterképezés, a homoktalajok rétegrágyázással való javítása, a takarmánybázis növelése, a korszerű silózás, a baromfiak mélyalmos és batériás nevelése, az antibiotikumok és a B-12 különféle felhasználása az állattenyésztésben, a sertésorbánc elleni vakcina termelésére

alkalmas törzsek kiválasztásának hazai módszere, juhok gócos tüdőférgességére vonatkozó kutatások, oltóanyagok hosszabb ideig való tárolásának lehetőségei, a magyar mezőgazdaságban szükséges traktorok motorteljesítménye és felépítése, matematikai módszerek alkalmazása a mezőgazdasági üzemtanban, az üzemstatisztika tudományos módszere stb. A bizottságok e kérdésekkel természetesen a témától függően eltérő módon foglalkoztak: a téma önálló bizottsági feldolgozásától a kutatóintézetekkel való együttműködésig és beható konzultálásig. Különösen az állatorvostudományi és a kertészeti bizottság nyújtott ily módon jelentős segítséget a hozzájuk tartozó tudományos intézmények kutatásaihoz.

Fontos törekvése volt az Osztálynak és a bizottságoknak a tanszékek mellett folyó kutatások figyelemmel kísérése és összehangolása az intézetekével. Erre különösen szükség volt azért, mert egy időre ezek háttérbe szorultak. Ma már mintegy 60 tanszéken folyik jelentős kutatómunka, s ezek legtöbbször szerves kapcsolatban van a kutatóintézetek munkájával. Egyes területeken pedig — így főleg az állatorvostudományokban — egy-egy intézet munkájának felel meg a tanszéki kutatás.

2.

Az Agrártudományok Osztálya és tudósai számára a gyakorlattal való kapcsolat nemcsak helyes törekvés, hanem a fejlődéssel együtt járó, szükség-szerű és elkerülhetetlen munkamódszer. A gyakorlattal való kapcsolat formái igen sokfélék.

Az állami szervek gyakran igényelték a közvetlen együttműködést, szakvéleményezést, felkérés vagy megbízás nagyobb jelentőségű, országos problémák tisztázására, vagy abban való közreműködés formájában. Ilyen feladatokat esetenként egyes tudósok, általában az Osztály bizottságai, néha pedig maga az Osztályvezetőség végzett el.

Korábbi kezdeményezések alapján az elmúlt két évben kifejlődött a bizottságok gyakorlati kapcsolatának egy jól bevált formája. A bizottságok egyes üléseit, tanácskozásait nem az Akadémián, hanem valamely gyakorlati munkahelyen tartották. Pl. a Mezőgazdasági Gépesítési Bizottság több ízben egy-egy gazdaságban, a helyszínen vitatta meg az új gépek kipróbálásának tapasztalatait. A Mezőgazdasági Ökonómiai és Üzemszervezési Bizottság látogatást tett több állami gazdaságban, gépállomáson, termelőszövetkezetben, járási tanácson, mezőgazdasági technikumban, termelőszövetkezeti vezetőképző tanfolyamon, mezőgazdasági ipari üzemban, tan-gazdaságban. Gyakran él hasonló lehetőséggel a növénytermesztési, az állattenyésztési és a kertészeti bizottság is. Ezeknek a látogatásoknak és tanácskozásoknak az a jelentősége, hogy egy-egy gyakorlati terület munkájának, problémáinak, feladatainak megvizsgálására, egyidejűleg személy szerint is kapcsolatba hozta a bizottságokban helyet foglaló tudósokat és legjobb kutatókat a gyakorlati munka szakembereivel. Az ilyen „gyakorlati tapasztalat-cserék” a konkrét segítségnyújtás mellett egyrészt felszínre hozzák a „rejtett” problémákat, nemegyszer tudományos inspirációkat adnak, másrészt gyakorlati rámutatnak már megoldott problémák, tudományos eredmények „elszigetelésére”, nem kielégítő alkalmazására. E kapcsolatok jótékony hatással voltak mind a tudományos, mind a gyakorlati munkára, de legfőképp

pen egyre szélesedő körrel ismertették meg a Magyar Tudományos Akadémia, illetve az Agrártudományok Osztálya tevékenységét, munkásságát is.

A Növénynemesítési Bizottság igen sokat foglalkozott a nemesített fajták gyakorlati alkalmazásának, elterjesztésének, a köztermesztésig való elvezetésének kérdésével. Több vetőmagtermesztési ankétot tartottak. Ezekben az ankétokon rámutattak a mezőgazdasági termelés fejlesztésének lehetőségeire nemesített fajták alkalmazása révén.

A Növényvédelmi Bizottság a kutatóintézettel együtt évente megrendezi a 2—3 napos, úgynevezett „Növényvédelmi Tudományos Tanácskozást”, amelyeken az ország növényvédelemmel tudományosan és gyakorlatilag foglalkozó szakembereinek túlnyomó többsége megjelenik, kicserélik, meg tárgyalják tapasztalataikat. Egy-egy ilyen tanácskozáson mintegy 40 előadás és beszámoló kerül napirendre.

A Talajtani Bizottság a gyakorlati talajlaboratóriumok munkájához nyújtott sok segítséget. Az Állatorvostudományi Bizottság közreműködött a szarvasmarhagümőkór és a brucellózis elleni rendszeres védekezést megindító rendelet előkészítésében. A Bizottság országos jelentőségű akciókat indított vagy támogatott (pl. a májmételykór elleni küzdelem, a természet-szerű tartás elterjesztése stb.).

A bizottságok gyakorlati irányú tevékenységének értékes formája az is, amikor vitáik, tapasztalataik, megállapításaik közvetlen gyakorlati termelési vonatkozásaiban javaslattal fordulnak az illetékes állami szervekhez. Így pl. többek között közvetlenül megküldték a Földművelésügyi Minisztérium illetékes szerveinek a zöldségfélék öntözésére, valamint a termálvizek hasznosítására vonatkozó javaslataikat, a vetőmagtermelés gyakorlati fejlesztésére vonatkozó több indítványt; az állatkórházak és rendelőintézetek létesítésére vonatkozó és sok egyéb javaslatot.

Végül talán legsikeresebbnek bizonyult módszer, ami az Osztály munkaterületén kialakult: a témakollektívák módszere. A lényege ennek az, hogy egy-egy téma feldolgozására kooperálnak a különböző tudományágak specialistái, hogy szakterületük oldaláról összehangolják a kutatómunkát.

3.

Az Agrártudományok Osztálya megalakulása idején nem rendelkezett kutatóintézetekkel. Ekkor még valamennyi kutatóintézet a Földművelésügyi Minisztérium közvetlen irányítása alá tartozott. Az Osztály a konkrét kutatómunkába — eltekintve az akadémikusok tudományos tevékenységétől — csak a kiemelt, ún. akadémiai témák közvetlen irányításával foglalkozott és a tanszékeken az Akadémia által kezdeményezett és célhittel támogatott témák elősegítésével kapcsolódhatott be. Ez az állapot 1953-ban kezdett megváltozni, amikor is az Osztály közvetlen irányítása alá került a martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézet és a budapesti Állategészségügyi Kutató Intézet. Az akadémiai mezőgazdasági intézeti hálózat később az Agrokémiai Kutató Intézetnek a Földművelésügyi Minisztériumtól történt átvételével bővült. Emellett a martonvásári intézet Budapesten levő üzemszervezési osztályát először önálló kutatócsoporttá, ez évben pedig az Akadémia Mezőgazdasági Üzemtani Intézetévé fejlesztette. Ilyenformán az Agrártudományok Osztálya jelenleg négy önálló tudományos intézettel rendelkezik. E négy

tudományos intézet már bizonyos mértékig lehetővé teszi, hogy az Akadémia e téren is ne csak elvi irányítója, hanem a legfontosabb területeken közvetlen művelője is legyen a tudománynak, különösen ami a legfontosabb, ún. alapkutatásokat illeti. Közel sem lehet azonban elmondani, hogy erre a mezőgazdasági tudományok minden ágában meg lenne a lehetőség.

Az intézeti hálózat ismertetett fejlődéséből következően még korai lenne akár az Agrártudományok Osztálya közvetlen irányító tevékenységéről, akár az említett kutatóintézetekről beható elemzést nyújtani. Néhány következtetésre azonban máris juthatunk.

Érzékelhető, hogy az Akadémia közvetlen irányítása alá került mezőgazdasági kutatóintézetekben kedvezően alakult a nyugodt, tudományos elmélyedésre alkalmas légkör. Az Agrártudományok Osztálya nemcsak nem zaklatta intézeteit, hanem védte azok nyugodt munkalehetőségét a más irányból jövő ilyen törekvések ellen is. Kedvező irányban fejlődött az intézetek önállósága is.

Ugyancsak tapasztalható, hogy az Akadémia közvetlen felügyelete alá tartozó mezőgazdasági intézetek nagyobb mértékben éltek az Agrártudományok Osztályán összpontosuló tudományos erők (akadémikusok, osztályvezetőség, bizottságok) segítségével, mint más intézmények. Ez valószínűleg nagyrészt az Akadémia szervezeti formájából adódó lehetőségek következménye.

Az intézeti kutatások tudományos színvonala általában fejlődő, bár az anyagi, beruházási lehetőségek gyakran elmaradtak a minisztériumi mezőgazdasági és az ipari kutatóintézetek ellátottságától. Kutatóintézeteink részben korábbi működésük, részben az Akadémia adta irányítás lehetősége alapján, rövid idő alatt is értek el néhány figyelemre méltó kezdeti eredményt.

A Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézete (igazgató Rajki Sándor, a biológiai tudományok kandidátusa) nevéhez fűződik a külföldi szakkörökben is komoly elismerést kivívott M. 5. sz. kukorica-hibrid, amely köztermesztésünkben évről évre nagyobb teret hódít. Az Intézet igen értékes nemesítvényei az „FB korai” és „FB 102” tavaszi árpa fajták. Kiemelkedő eredményeket ért el az Intézetben Surányi János levelező tag a száraz területek takarmánytermesztési problémáinak kutatása és megoldásával kapcsolatban. Értékesek a kettőstermesztési és köztestermesztési kísérletek is.

A Magyar Tudományos Akadémia Állategészségügyi Kutató Intézete (igazgató Csontos János, az állatorvostudományok doktora) az elmúlt évek folyamán több elméleti és gyakorlati szempontból értékes eredményt ért el. Többek között a brucellózis elleni védekezés fejlesztésében, a szarvasmarha-, sertés- és juhállományban mutatókozó elvetélések okának felderítésében és a nagyüzemi háromfinevelésben mutatókozó veszteségek okának tisztázásában haladtak előre és értek el eredményeket. Több hatásos vakcinát is állítottak elő. A háziállatok tüdőférgessége elleni védekezésben pedig több fontos rész-eredményhez jutottak.

Az Agrokémiai Kutató Intézet (igazgató Di Gléria János, a mezőgazdasági tudományok doktora) többek között a talajtérképezés és módszerének fejlesztése, az istállótrágya kezelési és alkalmazási módszerek továbbfejlesztése, a talaj szervesanyagának kutatása, homokjavítási módszerek kidolgozása terén ért el jelentős előrehaladást. Ezek közül is kiemelkedik a homokjavítás Egerszegi-féle aljtrágyázásos módszere, amelynek eredményei a hazai és külföldi szakkörökben egyaránt figyelmet keltettek. Új kutatási területként jelentkezett az Intézetben az izotópokkal végzett számos kísérlet. A rövid

múltra visszatekintő laboratóriumban kedvezően bontakozik ki a kutatásokat elősegítő sokrétű vizsgálati tevékenység.

Érdeemes kutatás folyik a soproni Talajbiológiai Kutató Laboratóriumban is. Egyrészt Fejér Dániel nyomán haladva, másrészt új irányokban kezdtek kutatásokat fiatal kutatók és ez a munka rövidesen komoly eredményeket ígér.

Az elmúlt évek során fejlődtek az intézetek gyakorlati kapcsolatai is. A kutatók gyakrabban fordultak meg a termelőüzemekben és nőtt a gyakorlati szakemberek érdeklődése is a kutatóintézetek munkája és eredményei iránt. Ezt mutatja többek között a martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézet gyakorlati irányú ankétjainak (pl. búzatermesztési ankét) sikere.

Mutatja a kapcsolatok fejlődését, hogy a kutatók egyre több kísérletet helyeznek el állami gazdaságokban és termelőszövetkezetekben. Ezzel egyrészt közvetlen kapcsolatot építenek ki a kísérleteknek teret adó üzemekkel, másrészt az ott levő kísérletek lesznek egy-egy új termelési eljárásnak vagy új fajtának a propagandistái.

Talán legszélesebbkörűek — részben a dolog természeténél fogva — a Mezőgazdasági Üzemtani Intézet gyakorlati kapcsolatai. Az Intézet (és elődje) évek óta mintegy 150 mezőgazdasági termelőszövetkezettel és még nagyobb számú egyéni parasztgazdasággal áll rendszeres kapcsolatban. Az Intézet évről évre rendkívül gazdag, a mezőgazdasági termelésre sok vonatkozásban jellemző tényanyag birtokába jut. Az Intézet ezt az anyagot egyrészt saját kutatásaiban és a társintézetek kutatásaiban hasznosítja, másrészt alapjául szolgál az állami irányító szervekkel fennálló kapcsolataihoz is.

A mezőgazdasági kutatóintézetek fejlődését és eredményeik gyakorlati elterjesztését anyagi tényezők is korlátozzák: A fejlődés a kutatás anyagi ellátásában a felszabadulás előttihez képest óriási volt, azonban a mezőgazdaság jelentőségéhez és súlyához képest mégis aránytalanság van a fejlődésben. Az elmúlt években az összes tudományos témák közül mezőgazdasági jellegű volt mintegy 18%, mégis az összes kutatóintézetek állóalapjából a mezőgazdasági intézményekre mintegy 9% jutott. Az összes kutatók 12%-a dolgozik mezőgazdasági kutatóintézetekben, ugyanakkor 1953-ban az összes kutatóintézetek költségvetésének 8%-a jutott a mezőgazdaságra, a beruházásoknak pedig 6,3%-a.

Az Osztályhoz tartozó tudományterületek művelői általában szoros kapcsolatban vannak a gyakorlati mezőgazdasággal és nem egy területen jó együttműködés alakult ki a mezőgazdasági tudomány és a gyakorlat között. Mindebből következik, hogy az Osztály tudósai jól látták az elmúlt éveknek azokat a hibáit, amelyek gátolták a mezőgazdasági termelés fejlődését, akadályozták a magyar mezőgazdaság felvirágoztatását. Többségük már évekkel ezelőtt síkraszállt a hibák kiküszöböléséért, az akadályok elhárításáért és az egész népgazdaságon belül a mezőgazdaság célszerű és helyes fejlesztéséért. Gyakran adtak hangot annak, hogy a mezőgazdaság érdekeinek háttérbe szorítása nemcsak a mezőgazdaság, hanem az egész népgazdaság fejlődését is hátráltatja.

A múlt év novemberében kialakult új helyzetben a sok kételkedés és bizalmatlanság ellenére is nyilvánvalóvá vált, hogy a mezőgazdaság által felvetett alapvető kérdések megoldása az új helyzetben új feladatokat és új lehetőségeket teremt a tudományos munka számára. A megváltozott helyzet-

ben nagy jelentőségű mezőgazdasági kérdések új módon való megoldásának lehetősége került napirendre, s ezek iránt a mezőgazdasági tudomány művelői sem maradhattak közömbösek, annál is inkább, mert ezek jó részét a korábbi években is mind az akadémikusok, mind az agrártudományok más művelői gyakran felvetették.

Ilyen körülmények között teljesen érthető, hogy kevéssel a fegyveres események lezajlása után megindult az Osztály tevékenysége, s mind az Akadémia bizottságai, mind Osztályvezetősége sürgősen napirendre tűzte az új helyzetben felmerülő tudományos feladatokat, illetve az agrártudományok részéről szükséges tennivalókat mezőgazdaságunk időszerű kérdéseivel kapcsolatban. A mezőgazdaság fejlesztésének nagy ügye munkába állította az Agrártudományok Osztályát és a hozzátartozó tudósokat és kutatókat, akik az igazi szakemberek lelkiismeretességével láttak hozzá a mezőgazdaság problémáinak megoldásához. A bizottságok zöme már december folyamán összeült. A bizottságok munkaterületük 1957. évi programját már az új helyzetnek, az új feladatoknak megfelelően dolgozták ki.

Az Osztályvezetőség szervező munkája főleg arra irányult, hogy felmérje a hatáskörébe tartozó kutatóintézetek helyzetét, esetleges károsodását, személyi állományát és szükségletét a kutatási eszközökben stb. E munka során lényegében azt a kedvező helyzetet lehetett megállapítani, hogy a tudományos intézmények munkalehetőségének objektív személyi és anyagi feltételei nagy általánosságban megmaradtak, különösebb károsodás nem történt, főleg pedig a tudományos és kísérleti anyag szinte hiánytalanul megmaradt. A munka újból való megindítására az Osztályvezetőség megtette a szükséges intézkedéseket és néhány hét után az elmúlt évi kísérletek lezárása lényegében zavartalanul folyt.

Az Agrártudományok Osztályvezetősége rövid idő után ismét kapcsolatba került a mezőgazdaságot irányító állami szervekkel. Már december végén a Földművelésügyi Minisztérium azzal a kéréssel fordult az Akadémia Agrártudományok Osztályához, hogy a kormány mezőgazdasági programtervezetét vitassa meg, vizsgálja meg, tegye meg észrevételeit, javaslatait és nyújtson elvi és gyakorlati segítséget a program részletes kidolgozásához. A megkeresés alapján 1957. január 9-én az Akadémián az Agrártudományok Osztálya kibővített osztályvezetőségi ülést tartott, amelyen az Osztályvezetőség tagjain, valamint az Osztály több más akadémikusán kívül az Osztály bizottságainak az elnöke és titkára is résztvettek.

A programtervezet vitatása során világosan kialakult az a nézet is, hogy az egész mezőgazdasági fejlesztés munkája a szükséges általános politikai, gazdaságpolitikai és anyagi feltételek mellett nagymértékben múlik a termelés fejlesztését minél hatékonyabban szolgáló *tudományos munkán*. Ezért azt is ajánlotta a kibővített osztályvezetőségi ülés, hogy a programban kellő súllyal szerepeljen a mezőgazdasági tudományok fejlesztése és a legfontosabb népgazdasági szükségletek megoldásában való közreműködése.

Az Osztályvezetőség új erővel megindított tevékenysége lényegében csak kezdetét jelentette annak a munkának, ami a bizottságokban és a kutatóintézetekben további fejlődésnek indult, s ami a mezőgazdasági termelés fokozásának jelentős tényezőjévé válhat.

Mezőgazdaságunk fejlesztésének néhány központi kérdése állandóan és részleteiben is foglalkoztatja az Osztályt. Ilyenek elsősorban a mezőgazdaság belterjes irányú fejlesztése, az állattenyésztés fellendítése, a takarmánybázis

kifejlesztése és az agrárközgazdaságtan néhány fontos kérdése, közöttük elsősorban a szövetkezeti gazdálkodás fejlesztésének a problémái.

A belterjesség kérdésének tisztázása, termelési lehetőségeinek e vonatkozásban való fejlesztése sokrétű tudományos munkát is kíván. Ezért ezzel mind a növénytermesztés, a kertészet, állattenyésztés és állatorvostudomány, mind az ökonómia és üzemszervezés, a gépesítés kutatói bőven foglalkoznak, s ez a téma valamennyi tudományág munkatervében komoly helyet kapott. Az Osztályvezetőség is úgy határozott, hogy az Akadémia legközelebbi nagygyűlésének mezőgazdasági programjában fő helyre kell állítani mezőgazdaságunk belterjes fejlesztésének a megvitatását.

Különlegesen fontos közgazdasági és üzemszervezési problémák is napirendre kerültek, s talán ezek a legbonyolultabbak s egyben a legnagyobb súlyúak is. Ennek megfelelően az Agrárökonómiai és Üzemszervezési Bizottság már decemberben nagy területet felölelő munkatervet dolgozott ki, s a F. M. intézeteivel együttműködésben kitűzte a legégetőbb kérdések tudományos feldolgozásának az egyéves programját. Ezek között a szövetkezeti problémák, az árkérdések, valamint a jövedelmezőség kérdései szerepelnek legnagyobb súllyal.

Ma az Osztály egyik fő törekvése, hogy szélesítse a nemzetközi tudományos kapcsolatokat. Ez évben kerülnek sorra a tudományos együttműködési egyezmények is az egyes baráti országok Mezőgazdasági Tudományos Akadémiáival, a Német Demokratikus Köztársasággal már megkötött egyezményhez hasonlóan.

Megállapítható, hogy évről évre növekednek e kapcsolatok, és a konferenciák rendezése, külföldi konferenciákon való részvétel és a tanulmányutak erősítik a kapcsolatot más országok kutatási *gyakorlatával*, s ez különösen termékenyítően hat a hazai munkára. Örvedetes tény, hogy az ellenforradalmi események következtében sem szakadtak meg ezek a kapcsolatok, ellenkezőleg, a baráti segítőkészség számtalan jelét tapasztalhattuk.